

ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับปรัชญาแม่บท

พรรณณะเกี่ยวกับการศึกษาของนักปรัชญาคนใดคนหนึ่งจะเป็นอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพรรณณะเกี่ยวกับความจริง การรับรู้ความจริง ชีวิตและสังคมของนักปรัชญาคนนั้นว่าเป็นอย่างไร เนื้อหาของบทนี้จะเป็นการพิจารณาว่าปรัชญาการศึกษาของกฤษณเมรุติมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับ อภิปรัชญา ญาณวิทยา ปรัชญาชีวิต และปรัชญาสังคมของเขาอย่างไรบ้าง

อภิปรัชญาและญาณวิทยา กับ ปรัชญาการศึกษา

พรรณณะเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริงของกฤษณเมรุติในสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ในการพิจารณาความสัมพันธ์กับการศึกษา ผู้เขียนจะกล่าวถึงพรรณณะเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริงควบคู่กันไป โดยเล็งเห็นว่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจ ความสอดคล้องระหว่างปรัชญาการศึกษากับอภิปรัชญาและญาณวิทยาได้เป็นอย่างดี

กฤษณเมรุติปฏิเสธการกล่าวถึงลักษณะของความจริงโดยตรง ความจริงไม่สามารถอธิบายได้ และคำอธิบายเกี่ยวกับความจริงไม่ใช่ความจริง ความจริงเป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลต้องสัมผัสและประสบด้วยตนเองโดยตรง ความจริงอาจรับรู้ได้ด้วยการประสบโดยตรง หรือรับรู้โดยไม่ผ่านสื่อกลางใด ๆ อันได้แก่ กรอบ หรือสิ่งที่เป็นตัวแทนของความจริงในความคิดมนุษย์ดังที่กฤษณเมรุติเรียกว่าเป็นความเป็นจริง การรับรู้ความจริงโดยตรงอาจเกิดขึ้นได้เมื่อจิตใจเป็นอิสระ จิตใจไม่ถูกรอบครอบจากสิ่งที่เป็นเนื้อหาของความคิด อันได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ ภาวะของจิตใจที่ไม่ถูกรอบครอบและรับรู้ความจริงโดยตรงนั้น ปรากฏเมื่อมีการหยั่งเห็นถึงขอบเขตอันจำกัดและเงื่อนไขของความคิด ซึ่งเป็นการตระหนักรู้จริง ๆ ว่า ความคิดไม่สามารถเป็นสื่อกลางในการรับรู้ความจริงได้

1. จุดหมายของการศึกษากับพรรณณะเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริง การศึกษามีความมุ่งหมาย 2 ประการคือ เพื่อถ่ายทอดความรู้และพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ จุดหมายของการศึกษามีความสัมพันธ์กับพรรณณะเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริงในแง่ของวิธีการ

การศึกษาที่มีจุดหมายเพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมนุษย์นั้น กุณมูรติเสนอวิธีการเรียนรู้ โดยการเฝ้าสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงภายในความคิดด้วยความใส่ใจ การเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกตเช่นนี้ไม่มีการเก็บบันทึกข้อมูลความรู้และประสบการณ์เอาไว้ จิตใจจึงเป็นอิสระจากการถูกกำหนดโดยเนื้อหาและเงื่อนไขของความคิด ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ในจุดหมายของการศึกษาก็คือการรับรู้ความจริงด้วยการประสบโดยตรงในภาวะวิชยานั้นเอง กล่าวคือ การรับรู้ความจริงโดยไม่ผ่านสื่อกลางอันใด ได้แก่ กรอบ หรือสิ่งที่เป็นตัวแทนของความจริงในความคิดก็คือการเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงภายในความคิดด้วยความใส่ใจ การเรียนรู้ในลักษณะนี้ก็คือนิยามของการรับรู้ความจริงโดยตรง ซึ่งปรากฏขึ้นในขณะที่จิตใจเป็นอิสระจากการถูกครอบครองจากสิ่งที่เป็นเนื้อหาของความคิด อันได้แก่ ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่นั้นเอง

การศึกษาที่มีจุดหมายเพื่อการถ่ายทอดความรู้นั้น ต้องใช้วิธีการเรียน โดยการสะสมความรู้และประสบการณ์ ดูเหมือนว่าวิธีการเรียนเช่นนี้จะมีความขัดแย้งกับวิธีการเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกต ซึ่งไม่มีลักษณะของการสะสมความรู้และประสบการณ์ วิธีการเรียนและวิธีการเรียนรู้มีความขัดแย้งกันหรือไม่ โดยตัวของมันเองแล้ว วิธีการทั้งสองไม่มีความขัดแย้งกัน แต่เป็นวิธีการสองอย่างที่แตกต่างกัน วิธีการแต่ละอย่างมีความเหมาะสมกับจุดหมายแต่ละอย่างต่างกันไป การถ่ายทอดหรือรับความรู้จำเป็นต้องใช้วิธีการเรียนที่เป็นการสะสมข้อมูลความรู้และประสบการณ์ ส่วนการศึกษาชีวิตและการทำความเข้าใจตัวเองนั้น ต้องใช้วิธีการเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกต ซึ่งไม่มีลักษณะของการสะสมความรู้และประสบการณ์ในขณะที่เรียนรู้อยู่นั้น ดังนั้น การศึกษาจึงทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และนำเสนอการเรียนรู้ออกมาเพื่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายในบุคคลได้โดยไม่ขัดแย้งกัน ประเด็นเรื่องความขัดแย้งกันหรือไม่ของจุดหมายของการศึกษา 2 ประการนี้จะถกเถียงในบทสรุป

2. องค์ประกอบของการศึกษากับธรรมชาติเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริง
การจัดองค์ประกอบทางการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน ครูและนักเรียน หลักสูตร และการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกับจุดหมายของการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริงในแง่ของวิธีการ

2.1 โรงเรียน โรงเรียนมีเป้าหมาย 2 ประการคือ มุ่งถ่ายทอดความรู้ และเอื้อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตัวเอง ในแง่ของการถ่ายทอดความรู้ โรงเรียนต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น อาคาร สถานที่ ห้องเรียน ห้องสมุด อุปกรณ์ และที่สำคัญคือ จัดสอนวิชาการต่าง ๆ ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เกิดขึ้นจากการยอมรับวิธีการเรียนแบบสะสมข้อมูล ในแง่ของการพัฒนาบุคคล โรงเรียนต้องมีบรรยากาศแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงจะเอื้อต่อการเรียนรู้ตัวเองของบุคคล

โรงเรียนคือบ้านที่นักเรียนจะรู้สึกเป็นอิสระและมั่นคงทางใจ ไม่มีการใช้อำนาจ การเปรียบเทียบ และการแข่งขันเป็นเครื่องมือ ในสิ่งแวดล้อมเช่นนี้เท่านั้นที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ตัวเองและมีโอกาสได้สัมผัสผลความจริงด้วยตนเอง

2.2 ครูและนักเรียน ครูมีบทบาท 2 อย่างคือ ถ่ายทอดความรู้และชี้แนะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ในบทบาทของการถ่ายทอดความรู้ ครูต้องมีความรู้ความชำนาญในวิชาที่ตนสอน แต่ในบทบาทของการพัฒนาบุคคลนั้น ครูเป็นได้เพียงผู้ชี้แนะ เนื่องจากการเรียนรู้เป็นเรื่องเฉพาะตัวที่ไม่มีใครทำแทนกันได้ ครูจะชี้แนะนักเรียนได้ดีถ้าครูรู้จักตนเอง มีจิตใจละเอียดอ่อน ช่างสังเกต และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น นักเรียนจะเป็นผู้ร่วมมือกับครูในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้ตัวเอง

2.3 หลักสูตร หลักสูตรในฐานะเป็นเนื้อหาวิชาที่มีจำนวนมากนั้น มีอยู่เพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีความรู้อย่างกว้างขวาง แต่สิ่งสำคัญที่ต้องทำร่วมไปกับการศึกษา เนื้อหาวิชาความรู้คือ การทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนจากมุมมองที่กว้าง เพื่อจะได้รู้ถึงข้อจำกัดของความรู้และเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่ไม่เป็นการสะสมข้อมูลจนจะนำไปสู่การเข้าใจชีวิตและตนเอง

2.4 การเรียนการสอน การเรียนการสอนที่เป็นเทคนิควิธีการนั้น ไม่มีรูปแบบที่ตายตัวกำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่จะแสวงหาและสร้างสรรค์วิธีการต่าง ๆ ขึ้นมา ทั้งนี้ครูจำเป็นต้องมีความเข้าใจลักษณะการเรียนการสอนที่มีพื้นฐานมาจากการเรียนที่เป็นการสะสมข้อมูลและการเรียนรู้ที่เป็นการเฝ้าสังเกต เพื่อจะได้สร้างสรรค์เทคนิควิธีการได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหาของวิชาและสิ่งที่เรียนรู้

สรุป จุดหมายและองค์ประกอบของการศึกษามีความสัมพันธ์กับธรรมชาติเกี่ยวกับความจริงและการรับรู้ความจริงในแง่ของวิธีการ วิธีการเรียนรู้โดยการเฝ้าสังเกตในปรัชญาการศึกษา ก็คือการรับรู้ความจริงด้วยประสบการณ์โดยตรงในญาณวิทยาตนเอง วิธีการเรียนโดยการสะสมข้อมูลไม่มีความขัดแย้งกับวิธีการเรียนโดยการสังเกต แต่เป็นวิธีการสองอย่างที่มีความเหมาะสมกับจุดหมายที่แตกต่างกันไป การเรียนรู้โดยการสะสมข้อมูลและการเฝ้าสังเกตปรากฏอยู่ทั่วไปในจุดหมายของการศึกษาและองค์ประกอบของการศึกษา

ปรัชญาชีวิตและปรัชญาสังคม กับ ปรัชญาการศึกษา

ธรรมชาติเกี่ยวกับชีวิตและสังคมของภพมนุษย์นั้นมีความเกี่ยวข้องกัน ในการพิจารณาความสัมพันธ์กับการศึกษาผู้เขียนจะกล่าวถึงธรรมชาติเกี่ยวกับชีวิตและสังคมอย่างต่อเนื่องกันไป ซึ่ง

จะทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษากับปรัชญาชีวิตและปรัชญาสังคมได้โดยง่าย

ทรรณะเกี่ยวกับชีวิต ชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปถูกความคิดครอบงำอยู่ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในจิตใจ การไม่รู้เท่าทันต่อความคิดที่เข้าครอบงำจิตใจก่อให้เกิดความแบ่งแยกและความขัดแย้งอันเป็นพื้นฐานการทางจิตใจ ชีวิตมีจุดหมายที่การเป็นอิสระจากการถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขทั้งปวงที่ความคิดก่อให้เกิดขึ้นในจิตสำนึก วิธีทางสู่การหลุดพ้นจากปัญหาต่าง ๆ ในจิตใจคือ สมภาติ ซึ่งเป็นการรู้เท่าทันต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการทำงานของความคิด

ทรรณะเกี่ยวกับสังคม สังคมคือความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล ในแง่จิตใจนั้นมนุษย์ทุกคนเหมือนกันหมด กล่าวคือมีจิตสำนึกที่ถูกความคิดครอบงำกำหนดอยู่และจิตสำนึกของมนุษย์ส่งอิทธิพลกำหนดซึ่งกันและกัน จิตสำนึกของบุคคลจึงส่งผลต่อโลกและจิตสำนึกของโลกก็ส่งผลต่อบุคคลเช่นกัน ความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงภายในจิตสำนึกของมนุษย์ชาติอาจเกิดขึ้นได้จากการเปลี่ยนแปลงภายในจิตสำนึกของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะส่งผลต่อโลกอย่างแน่นอน การแก้ปัญหาสังคมจึงต้องแก้ที่จิตสำนึกของปัจเจกบุคคลซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

ทรรณะเกี่ยวกับการศึกษาและความสัมพันธ์กับทรรณะเกี่ยวกับชีวิตและสังคม

1. จุดหมายของการศึกษาเป็นสิ่งเดียวกับเป้าหมายของชีวิต จุดหมายของการศึกษามี 2 ประการ คือ การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาเปลี่ยนแปลงภายในให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ จุดหมายประการหลังเป็นสิ่งเดียวกับเป้าหมายของชีวิต สำหรับจุดหมายประการแรกไม่มีการกล่าวถึงมากนักในปรัชญาชีวิตและสังคม แต่ก็ถือว่าจำเป็นที่จะต้องมีการถ่ายทอดความรู้เพื่อการดำรงชีพและการพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้น

ชีวิตมีจุดหมายที่การเป็นอิสระหรือหลุดพ้นจากการถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขทั้งปวงที่ความคิดก่อให้เกิดขึ้นในจิตสำนึก การเป็นอิสระของบุคคลจะส่งผลต่อจิตสำนึกของโลกซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมที่แท้จริง การศึกษามีจุดมุ่งหมายเดียวกับชีวิตคือการพัฒนาบุคคลให้รู้จักตนเองและเป็นอิสระ ดังนั้นการศึกษาก็นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในสังคมด้วย

วิธีทางสู่การหลุดพ้นจากปัญหาชีวิตหรือสมภาติ เป็นสิ่งเดียวกับวิธีการเรียนรู้ตัวเองโดยการเฝ้าสังเกต นั่นคือการเรียนรู้โดยการเฝ้าตามดูสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในความคิดด้วยความใส่ใจและรู้ตัวทั่วพร้อมโดยไม่มีการบันทึกข้อมูลสะสมไว้ในความจำ

ดังนั้นทั้งจุดหมายและวิธีการเรียนรู้ของการศึกษาจึงเป็นสิ่งเดียวกับเป้าหมายและวิถีทางสู่อิสรภาพแห่งชีวิต แต่สำหรับจุดหมายการศึกษาที่มุ่งถ่ายทอดความรู้นั้นมีวิธีการเรียนที่แตกต่างออกไป คือ การเรียนที่มีลักษณะเป็นการสะสมข้อมูลซึ่งมีความเหมาะสมกับเป้าหมายของมัน

2. องค์ประกอบของการศึกษากับพรรคณะเกี่ยวกับชีวิตและสังคม ในการจัดองค์ประกอบของการศึกษานั้นต้องคำนึงถึงชีวิตทั้งครบ คือ นอกจากจะถ่ายทอดความรู้แล้วยังช่วยให้ชีวิตเป็นอิสระจากพันธนาการทางจิตใจด้วย

2.1 โรงเรียน มีเป้าหมายในการถ่ายทอดความรู้และเอื้อให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ตัวเอง การถ่ายทอดความรู้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเพื่อการดำรงชีพและพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ในเชิงสร้างสรรค์ กุศมมฤติไม่ได้ปฏิเสธวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่นำความเจริญมาสู่มนุษย์ แต่ในการใช้วิชาความรู้จะต้องมีตัวควบคุม นั่นคือการรู้จักตัวเอง เพื่อจะสามารถใช้วิชาการไปในทางที่ถูกต้อง ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องเอื้อให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ตัวเองด้วย

2.2 ครูและนักเรียน ครูมีบทบาทเป็นทั้งผู้ถ่ายทอดความรู้และผู้ชี้แนะ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ชีวิตอย่างครบสมบูรณ์ ทั้งทางด้านวิชาความรู้ และการรู้จักตัวเองซึ่งจะทำให้เด็กเรียนสามารถแก้ปัญหาชีวิตของตนเองได้ ครูไม่ใช่ผู้ณาการปฏิบัติสังคมแต่เอื้อให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงในบุคคลอื่นอย่างแน่นอน

2.3 หลักสูตร หลักสูตรจะถูกจัดขึ้นอย่างกว้างขวางเพื่อให้นักเรียนเรียนสำรวจค้นหาความสามารถ ความถนัด และความสนใจที่แท้จริงของตนเอง ในการเรียนเนื้อหาวิชาเหล่านั้น นักเรียนจะได้รับการสนับสนุนให้มองดูด้วยสายตาที่กว้างไกล ซึ่งจะทำให้เด็กเห็นถึงบทบาทของวิชาความรู้และเทคโนโลยีที่มีต่อโลกในปัจจุบัน และรู้จักใช้ความรู้ไปในทางสร้างสรรค์ตนเองและสังคม นอกจากนี้ยังสามารถร่างหลักสูตรวิชาที่ออกไปสัมผัสชีวิตจริงและพัฒนาสังคมได้ด้วย

2.4 การเรียนการสอน การสอนที่ดีไม่มีวิธีการสำเร็จรูป ครูสามารถสอนนักเรียนโดยการชี้ให้ดูชีวิตจริงของชาวบ้านและคนเมือง ให้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสังคม การเมืองและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ฯลฯ

สรุป พรรคณะเกี่ยวกับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพรรคณะเกี่ยวกับชีวิตและสังคม จุดหมายการศึกษาเป็นสิ่งเดียวกับเป้าหมายของชีวิต คือ อิสรภาพแห่งชีวิต และวิธีการเรียนรู้โดย

การเฝ้าสังเกตก็เป็นสิ่งเดียวกับวิถีทางสู่การหลุดพ้นคือสมาธิ จุดหมายของการศึกษาในแง่การถ่ายทอดความรู้นั้นก็ถือว่าจำเป็นสำหรับการดำรงชีพและการสร้างสรรค์สังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สำหรับองค์ประกอบของการศึกษา ต่างก็ส่งเสริมและเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของนักเรียนทั้งทางด้านในและด้านนอก ถ้าการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงนักเรียนแม้สักคนหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างแน่นอน